

Název projektu:

Identifikace, interpretace a typologie hmotné struktury památek zahradního umění

Reg. č. projektu: DH23P03OVV001

Projekt Programu na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity na léta 2023 až 2030 (NAKI III), financovaný Ministerstvem kultury ČR.

- **Popis dosažených původních výsledků výzkumu a vývoje**
- **Popis metody získání a interpretace informací**

Popis dosažených původních výsledků výzkumu a vývoje

Celkem bylo v 54 objektech (památky zahradního umění) lokalizováno 1 092 vegetačních prvků. Podle předpokladu konkrétní VP byly identifikovány s různou četností. Níže uvedený přehled rozděluje VP do tří tříd zaznamenaného výskytu:

- Uspokojivá četnost (více jak 60 výskytů, více jak 5 % z celkového počtu identifikovaných VP).
- Nízká četnost (více jak 10 výskytů, více jak 1 % z celkového počtu identifikovaných VP).
- Kriticky nízká četnost (méně jak 10 výskytů, méně jak 1 % z celkového počtu identifikovaných VP).

Výsledky průzkumu památek zahradního umění s ohledem na identifikaci VP budou zohledněny v následujících výstupech projektu. Především se projeví v metodologii zpracování výstupu „S“: Vegetační prvky v památkách zahradního umění v ČR.

Vegetační prvek	Počet nálezů (četnost opakování)	%
solitérní (jednotlivé) stromy	170	15,57
skupina stromů rozvolněná	99	9,07
živý plot tvarovaný	85	7,78
skupina keřů zapojená	73	6,68
solitérní keř volně rostlý	64	5,86
popínavé dřeviny	43	3,94
trvalkový záhon	42	3,85
solitérní keř tvarovaný	37	3,39
letničkový záhon	36	3,30
stromořadí volně rostlé	35	3,21
skupina stromů zapojená	29	2,66
růže popínavé	27	2,47

Vegetační prvek	Počet nálezů (četnost opakování)	%
růže záhonové	26	2,38
skupina keřů pokryvných	26	2,38
porosty stromů	21	1,92
trávník parkový	19	1,74
skupina keřů rozvolněná	18	1,65
skupina trvalek	15	1,37
supersolitera (vícekmeny stromů)	15	1,37
VP v nádobě - přenosné (palmy, letněné sortimenty...)	15	1,37
VP v nádobě - dřeviny	15	1,37
stromořadí tvarované	14	1,28
růže solitérní (keřové)	13	1,19
trávník luční	13	1,19
trávník parterový	13	1,19
trvalky vodní (hydrofyt ...)	13	1,19
alpinum	11	1,01
dvojice stromů	10	0,92
VP v nádobě - letničky	10	0,92
růže stromkové	9	0,82
bylinné společenstvo	8	0,73
solitérní keř na kmínku	8	0,73
cibuloviny ostatní (v podrostu, v trávníku...)	7	0,64
mechy	7	0,64
ovocné dřeviny tvarované	6	0,55
ovocné dřeviny volně rostlé	6	0,55
růže půdopokryvné	6	0,55
vinice	6	0,55
solitérní trvalka	4	0,37
suché zídky	4	0,37
VP v nádobě - kombinace životních forem	3	0,27
živý plot volně rostlý	3	0,27
ostatní VP	2	0,18
bambus (zatím bez upřesnění)	1	0,09
sad	1	0,09
trávník zpevňovaný	1	0,09
VP v nádobě - trvalky	1	0,09
záhon cibulovin	1	0,09
zeleninový záhon	1	0,09
Celkový součet	1092	100,00

Popis metody získání a interpretace informací

Modelové objekty

Popis výstupu v Příhlášce projektu stanovuje, že analýza vegetačních prvků bude provedena minimálně v 35 objektech památek zahradního umění. Tento počet byl řešitelským týmem rozšířen na konečný stav 54 modelových objektů (navýšeno o 54 %). Důvodem zvětšení počtu objektů byla především širší a pestrost identifikovaných vegetačních prvků a záměr řešitelů pokrýt celou škálu možných prostorových kombinací. Pracovně stanovený výběr objektů byl postupně částečně změněn a následně rozšířen. Nejen z tohoto důvodu netvoří pořadová čísla identifikující objekty (ID) spojitou řadu. Konečný přehled objektů a jejich ID obsahuje tabelární přehled, který je totožný s označením objektů v Nimap:

ID	Objekt – památka zahradního umění	Místo
1	Park státního zámku Lednice	Lednice na Moravě
2a	Zámek Kroměříž s Květnou zahradou	Kroměříž
2b	Zámek Kroměříž s Podzámeckou zahradou	Kroměříž
3	Zámecký park Průhonice	Průhonice
4	Park Mošnice v Kladrubech nad Labem	Kladruby nad Labem
5	Park státního zámku Konopiště	Konopiště
6	Park státního zámku Hluboká nad Vltavou	Hluboká nad Vltavou
7	Park státního zámku Krásný Dvůr	Krásný Dvůr
8	Park státního zámku Kynžvart	Kynžvart
9	Park státního zámku Libochovice	Libochovice
10	Park státního zámku Slatiňany	Slatiňany
11	Park státního zámku Veltrusy	Veltrusy
13a	Zahrady pod Pražským hradem - Velká a Malá Pálffyovská zahrada	Praha
13b	Zahrady pod Pražským hradem - Velká Fürstenberská zahrada	Praha
13c	Zahrady pod Pražským hradem - Malá Fürstenberská zahrada	Praha
13d	Zahrady pod Pražským hradem - Ledeburská zahrada	Praha
13e	Zahrady pod Pražským hradem - Kolovratská zahrada	Praha
14a	Zahrady Pražského hradu - Královská zahrada	Praha
14b	Zahrady Pražského hradu - Zahrada Na Baště	Praha
14c1	Zahrady Pražského hradu - Jižní zahrady - Rajská zahrada	Praha
14c2	Zahrady Pražského hradu - Jižní zahrady - Zahrada Na Valech	Praha
14c3	Zahrady Pražského hradu - Jižní zahrady - Hartigovská zahrada	Praha
15	Vrtbovská zahrada v Praze	Praha
17	Zahrada letní vily manželů Benešových v Sezimově Ústí	Sezimovo Ústí
19	Zahrada státního zámku Jaroměřice nad Rokytinou	Jaroměřice nad Rokytinou
20	Městský park Michalov v Přerově	Přerov

ID	Objekt – památka zahradního umění	Místo
21	Zámecký park Vrchotovy Janovice	Vrchotovy Janovice
23	Park státního zámku Český Krumlov	Český Krumlov
24	Zahrada vily Čerych v České Skalici	Česká Skalice
25	Sady Václava Skalníka v Mariánských Lázních	Mariánské Lázně
26	Park na Slovanském náměstí v Brně	Brno
27	Denisovy sady v Brně	Brno
28	Park Lužánky v Brně	Brno
29	Zahrada státní vily Stiassni v Brně	Brno
30	Park státního zámku Buchlovice	Buchlovice
31	Zámecký park Dobříš	Dobříš
32	Lázeňský park Karlova Studánka	Karlova Studánka
33	Zámecký park Lešná (okr. Vsetín)	Lešná
34	Památník Lidice	Lidice
35	Zámecký park Moravský Krumlov	Moravský Krumlov
37	Grébovka (Havlíčkovy sady) v Praze	Praha
38	Královská obora Stromovka v Praze	Praha
39	Valdštejnská zahrada v Praze (pozn. pouze objekt Valdštejnská zahrada)	Praha
40	Park na Karlově náměstí v Praze	Praha
41	Letenské sady v Praze	Praha
42	Trojská zámecká zahrada v Praze	Praha
44	Zahrada státního zámku Kratochvíle	Netolice - Petrův Dvůr
45	Zámecký park Slavkov u Brna	Slavkov u Brna
46	Jubilejní park ve Znojmě	Znojmo
48	Zámecký park Zruč nad Sázavou	Zruč nad Sázavou
49	Zámecký park Klášterec nad Ohří	Klášterec nad Ohří
50	Zámecký park Častolovice	Častolovice
51	Zámecký park Kostelec nad Orlicí	Kostelec nad Orlicí
52	Zahrada kláštera minoritského - Český Krumlov	Český Krumlov

Poznámka: pro účely tohoto výstupu je památka zahradního umění definována:

- Objekt zahradní a krajinářské tvorby (nejčastěji historický park nebo zahrada), který je chráněn podle zákona č. 20/1987Sb., o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů jako kulturní nebo národní kulturní památka (nejčastěji tvoří součást kulturní nebo národní kulturní památky, popř. leží v plošně chráněném památkovém území).
- „Kulturní památky jsou nemovité a movité věci, popř. jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické (nebo), které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.“ (§ 2 zákona č. 20/1987 Sb.)

- „Kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany.“ (§ 4 zákona č. 20/1987 Sb.)
- V oborové terminologii státní památkové péče, resp. v péči o památky zahradního umění se ustálila tato definice památky zahradního umění:
- „Památky zahradního umění jsou díla významná z hlediska dějin nebo umění (zahrady, parky aj.), utvářené záměrně jako architektonické a vegetační kompozice v souladu s estetickými názory, životním stylem, filozofickými postoji a zahradní kulturou své doby. Specifickým rysem památek zahradního umění je zastoupení přírodní složky v jejich kompozici, a to především rostlin, jež jsou zdrojem proměnlivosti zahrad či parků nejen v rámci střídání ročních období, ale v důsledku růstového vývoje i v dlouhodobém časovém horizontu. Druh zahrady či parku souvisí ve většině případů s budovou či komplexem budov, s nimiž tvoří organický i funkční celek, a vývojovými, slohovými i společenskými podmínkami. Památky zahradního umění jsou obvykle chráněny jako nemovité kulturní památky. Za památku zahradního umění lze považovat rovněž zahrady, parky a další díla nepožívající památkové ochrany, která jsou pro daný region či místo významnými doklady historického a společenského vývoje, životního stylu a zahradní kultury minulosti a naplňují tak věcnou charakteristiku památky.“ (OLŠAN; EHRLICH; KŘESADLOVÁ a kol., 2015)

Vegetační prvky

Pro tvorbu Nimap byla použita vlastní (originální) typologie vegetačních prvků, která mj. vychází z použití kategorie „skupinový vegetační prvek, který sdružuje VP podobných vlastností resp. zahrnuje primární VP, které se liší dílčími vlastnostmi - např. zápoj, druhové složení...). Blíže viz:

- PEJCHAL, Miloš; ŠIMEK, Pavel. 2015. *Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče* [certifikovaná metodika]. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN Osvědčení č. 115, MK 21430/2016 OVV. <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-203604>
- PEJCHAL, Miloš; ŠIMEK, Pavel. 2012. Evaluation of potential of woody species vegetation components in objects of landscape architecture. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. LX(8), 199–204. ISSN 1211-8516. <https://doi.org/10.11118/actaun201260080199>

Přehled použité typologie vegetačních prvků (VP)		
Skupinový VP	Zkratka VP	Název VP
stromy	SO	soliterní (jednotlivé) stromy
stromy	SOO	supersolitera (vícekmeny stromů)
stromy	DVOJ	dvojice stromů (jako specifický VP - není to SO ani SS)
stromy	SSR	skupina stromů rozvolněná
stromy	SSZ	skupina stromů zapojená
stromy	PO	porosty stromů
stromy	ST	stromořadí volně rostlé
stromy	STT	stromořadí tvarované (včetně hlavového řezu)
stromy	NA	nálety a nárosty dřevin
keře	K	soliterní keř volně rostlý
keře	KT	soliterní keř tvarovaný

Přehled použité typologie vegetačních prvků (VP)		
Skupinový VP	Zkratka VP	Název VP
keře	KS	solitérní keř na kmínku
keře	SKR	skupina keřů rozvolněná
keře	SKZ	skupina keřů zapojená
keře	SKT	skupina keřů tvarovaná
keře	SPO	skupina keřů pokryvných
popínavky	POP	popínavé dřeviny
ovocné dřeviny	OVV	ovocné dřeviny volně rostlé
ovocné dřeviny	OVT	ovocné dřeviny tvarované
růže	ZR	růže záhonové
růže	R	růže solitérní (keřové)
růže	PR	růže popínavé
růže	RP	růže půdopokryvné
růže	RS	růže stromkové
trvalky	TO	trvalkový záhon
trvalky	SOT	solitérní trvalka
trvalky	TK	skupina trvalek
trvalky	TV	trvalky vodní (hydrofyt ...)
letničky	L	letničkový záhon
letničky	SOL	solitérní letnička
cibuloviny	CZ	záhon cibulovin
cibuloviny	CO	cibuloviny ostatní (v podrostu, v trávniku...)
travníky	TA	travník parterový
travníky	TP	travník parkový
travníky	TR	travník luční
travníky	TS	travník sportovní
travníky	TZ	travník zpevňovaný
živé ploty	ZPV	živý plot volně rostlý
živé ploty	ZPT	živý plot tvarovaný
nádoby	N1	VP v nádobě - letničky
nádoby	N2	VP v nádobě - dvouletky
nádoby	NC	VP v nádobě - cibuloviny
nádoby	ND	VP v nádobě - dřeviny
nádoby	NK	VP v nádobě - kombinace životních forem
nádoby	NT	VP v nádobě - trvalky
nádoby	NP	VP v nádobě - přenosné (palmy, letněné sortimenty...)
mechy	M	mechy
bambusy	BA	bambus
zelenina	ZS	zelenina solitérní

Přehled použité typologie vegetačních prvků (VP)		
Skupinový VP	Zkratka VP	Název VP
zelenina	ZZ	zeleninový záhon
ostatní	BS	bylinné společenstvo
ostatní	RU	ruderální porost
ostatní	VZ	vyvýšené záhony
ostatní	SZ	suché zídky
ostatní	OST	ostatní VP
ostatní	AL	alpinum
ostatní	VI	vinice
ostatní	SAD	sad

Skupinové vegetační prvky

Pro typologii VP a její následnou aplikaci je uplatnění skupinových vegetačních prvků důležitým metodickým východiskem. Předpokládáme, že tato skutečnost bude důležitá i při zpracování dalších výstupů.